

Vastine

28.5.2026

VN/2166/2026

VN/2166/2026-OKM-117

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Opetus- ja kulttuuriministeriön vastine hallituksen esityksestä laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 93/2026 vp) annetuista lausunnoista

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön vastinetta lausunnoista, jotka valiokunta on saanut hallituksen esityksestä laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 93/2026 vp). Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa vastineenaan seuraavaa:

1. Opintoselityksen käyttäminen vain suomen- ja ruotsinkielisiin avoimiin korkeakouluopintoihin

Useassa valiokunnan saamassa lausunnossa kiinnitetään huomiota lakiehdotuksen säännökseen siitä, että opintoselityksellä voisi suorittaa vain suomen- tai ruotsinkielisiä avoimen korkeakouluopetuksen opintoja. Tätä rajausta pidetään lausunnoissa ongelmallisena ja osin tulkinnanvaraisena ja teknisen toteutuksen kannalta haasteellisena. Lausunnoissa pidetään myös epäselvänä, voiko opintoselityksellä suorittaa monikielisiä opintojaksoja, tutkintoihin kuuluvia kieli- ja viestintäopintoja taikka eri kielten tutkintoihin (filologia) kuuluvia opintoja, vaikka ne on tarkoitettu suomen- ja ruotsinkielisille opiskelijoille ja voivat sisältyä kansalliskieliseen tutkintoon. Lausunnoissa tuodaan lisäksi esille, että monilla tieteenaloilla suuri osa opetuksesta sisältää englanninkielisiä opintojaksoja ja esimerkiksi Helsingin yliopisto toteaa tämän koskevan erityisesti vahvasti nousussa olevia aloja, kuten tekoälyä, datateknologiaa, kyberturvallisuutta, puolustusta ja turvallisuutta, joihin halutaan lisätä osaajia ja jotka nojaavat vahvasti kansainväliseen tutkimukseen ja englanninkieliseen aineistoon ja osaamiseen. Taideyliopisto tuo esille, että rajaus voi toimia vastoin tavoitettua ja kannustaa osaa opiskelijoista hakeutumaan suoraan ulkomaisiin korkeakouluihin, ja että setelioikeuden rajaus toisen asteen tutkinnon Suomessa suorittaneisiin ohjaa jo merkittävästi kohderyhmää kotimaiseen koulutus- ja työmarkkinapolkuun. Lisäksi Helsingin yliopisto pitää ongelmallisena sitä, että rajausta ei ole erikseen käsitelty perusoikeusvaikutusten kannalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa hallituksen esityksen perusteluihin, joiden mukaan opetuskilpailun koskevan rajauksen tarkoituksena on tukea erityisesti kansalliskielillä suoritettavan tutkintokoulutuksen saavutettavuutta. Korkeakouluilla on velvollisuus järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta opetus- ja tutkintokieliään suomeksi ja/tai ruotsiksi, minkä lisäksi ne voivat halutessaan järjestää koulutusta myös muilla kielillä. Suomessa valtaosa korkeakoulujen tarjoamasta

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.okm@gov.fi

tutkintokoulutuksesta on suomen- ja ruotsinkielistä, eikä näistä tutkinnoista peritä lukuvuosimaksuja. Rajausta on tältä osin linjassa tutkintokoulutusta koskevan maksuttomuuden kanssa ja vahvistaa opintotietokokeilun kytkeytymistä kansalliskielisiin tutkintoihin.

Rajausta tukee kokeilun tavoitetta kohdentava opintotietokoneiden käyttö nuoriin, joilla on tosiasialliset edellytykset ja aikomus hyödyntää avoimen korkeakouluopetuksen opintoja väylänä tutkintokoulutukseen Suomessa. Englanninkieliset avoimen korkeakouluopetuksen opinnot muodostavat osin erillisen tarjontakokonaisuuden, joka palvelee myös muita kansainvälisiä koulutuksellisia tavoitteita. Opintotietokokeilua ei ole tarkoitettu tällaisen tarjonnan yleiseksi rahoitusinstrumentiksi, vaan ensisijaisesti tutkintokoulutukseen suuntautuvien opintopolkujen tukemiseen kansalliskielillä.

Lakiehdotuksen mukainen rajausta tarkoittaa käytännössä sitä, että opintotietokoneilla ei voi suorittaa sellaisia opintojaksoja ja -kokonaisuuksia, jotka ovat tarjolla vain vieraskielisenä (esim. englanninkielisenä) toteutuksena ja joiden suorittamiseen ei tarvita lainkaan suomen tai ruotsin kielen taitoa. Lakiehdotus mahdollistaa kuitenkin sen, että suoritettaviin opintojaksoihin tai -kokonaisuuksiin voi suomen tai ruotsin kielen lisäksi sisältyä myös muun kielistä opetusta ja oppimateriaalia (kaksi- ja monikieliset toteutukset).

Kielirajauksen teknistä toteutusta opin.fi-palvelussa jatketaan yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Teknisessä toteutuksessa huomioidaan myös se, että osa korkeakoulujen avoimena korkeakouluopetuksena tarjoamista opintokokonaisuuksista on kaksi- tai monikielisiä ja että ne kuuluvat kokeilun piiriin.

Korkeakoulututkintoihin kuuluvat kieli- ja viestintäopinnot sekä kielten tutkintoihin (filologia) kuuluvat opinnot kuuluvat opintotietokoneiden piiriin, jos ne kuuluvat suomen- tai ruotsinkielisiin tutkintoihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan näiden opintojen kieltä koskevat merkinnät vaihtelevat ja kielimerkintöjä on teknisen toteutuksen yhteydessä tarkoitus kehittää siten, että mainitut opinnot eivät epätarkoituksenmukaisesti rajaudu kokeilun ulkopuolelle. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa kuitenkin, että kieli- ja viestintäopinnot eivät kuitenkaan ole opintotietokoneiden kannalta niitä keskeisimpiä opintoja, joita nuorten toivotaan suorittavan. Kokeilun tarkoituksena on erityisesti tutustua eri koulutusaloihin ja jos nuori on jo koulutusalaansa valinnut, suoritettavia opintoja on muitakin kuin kieli- ja viestintäopinnot.

Teknisen toteutuksen yhteydessä huolehditaan myös opintotietokoneiden käyttäjien selkeästä informoinnista Opin.fi-palvelussa siitä, mitä opintoja opintotietokoneilla voi suorittaa. Rajausta koskeva tekninen ratkaisu ei rajaa Opin.fi-palvelun laajempaa kohderyhmää eikä estä tuomasta Opin.fi-palveluun muutamakin korkeakoulujen tarjontaa kuin opintotietokoneilla suoritettavia opintoja. Opin.fi -palvelu säilyy edelleen kansallisena palveluna, josta voi löytää kaikkien Suomen korkeakoulujen avoimen opintotarjonnan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että opintojen kieltä koskevan rajauksen tarkoituksena ei ole vähätellä korkeakoulujen muunkielisen opetuksen merkitystä, vaan kyse on opintotietokoneiden rajallisten resurssien kohdentamisesta sinne, missä vaikutusten arvioidaan olevan suurimmat tutkintosiirtymien näkökulmasta. Hallituksen esityksen valmistelussa on tunnistettu, että rajausta voi joissain tilanteissa rajata erityisesti englanninkielisiin tutkintoihin suuntautuvien nuorten mahdollisuuksia hyödyntää opintotietokoneita, vaikka suomen kielellä suoritettavat opintosuoritukset voivat olla hyväksi luettavissa myös englanninkielisiin tutkintoihin. Tämä on kokeiluvaiheeseen liittyvä tietoinen kompromissi. Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että kokeilun aikana seurataan ja arvioidaan kaikkien kokeiluun liittyvien rajausten vaikutuksia kokeiluun osallistumiseen ja arvioinnin tuloksia hyödynnetään päätettäessä kokeilun mahdollisesta jatkamisesta tai vakinaistamisesta.

Opintotietokoneilla suoritettavien opintojen kieltä koskevan rajauksen suhteesta perustuslakiin opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä on tuotu esiin perustuslakivaliokunnan kokeilulainsäädäntöä koskevia linjauksia, joiden mukaan kokeiluluonteinen sääntely voi merkitä poikkeamista muodollisesta yhdenvertaisuudesta, kunhan kokeilun tarkoitus on aito, sääntely on täsmällistä ja tarkkarajaista, kokeilu on aidosti määräaikaan ja mahdollinen kokeilun alue tai -ryhmä määritellään laissa tai lain valtuutuksen nojalla riittävän täsmällisin kriteerein. Hallituksen esityksen mukainen kielirajausta merkitsee sitä, ettei opintotietokoneita voida käyttää muun kuin kansalliskielisen avoimen korkeakouluopetuksen maksamiseen. Rajaukselle on kuitenkin esityksen tavoitteisiin liittyvä hyväksyttävä peruste. Edellä esitetystä kokeilun tarkoituksena on tukea nimenomaisesti kansalliskieliseen tutkintokoulutukseen suuntautuvia opintopolkuja sekä sujuvoittaa siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen Suomessa.

Kielirajauksen vaikutukset yksilöiden väliseen tosiasialliseen yhdenvertaisuuteen voidaan arvioida rajallisiksi. Oikeus opintoseteliin on henkilöillä, jotka ovat suorittaneet ensimmäisen toisen asteen tutkintonsa Suomessa, mikä lähtökohtaisesti merkitsee sitä, että heillä on koulutusjärjestelmän kautta hankittu riittävä valmius suomen- tai ruotsinkielisiin opintoihin. Lisäksi valtaosa korkeakoulujen tutkintokoulutuksesta järjestetään yliopistojen lakisääteisen ja ammattikorkeakoulujen toimiluvassa määrätyn opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen- ja ruotsinkielisenä. Opintoseteli kohdistuu avoimen korkeakouluopetuksen kautta näihin opintopolkuihin, jotka muodostavat pääasiallisen väylän tutkinto-opintoihin.

Opintoseteli ei myöskään rajoita kenenkään oikeutta hakeutua tai osallistua muunkieliseen avoimeen korkeakouluopetukseen, vaan kyse on rajatun ja määräaikaisen edun kohdentamisesta kokeilun tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Rajauksen (kuten muidenkin kokeiluun liittyvien rajausten) vaikutuksia kokeilun kohdentumiseen ja kokeilun vaikuttavuuteen seurataan ja arvioidaan kokeilun aikana. Kun otetaan huomioon kokeilun määräaikaisuus, kohdennettu tavoite sekä se, ettei sääntely estä muiden koulutusvaihtoehtojen käyttöä eikä aseta henkilöitä eriarvoiseen asemaan myöskään tutkintokoulutukseen pääsyn kannalta, kielirajausta voidaan pitää perustuslain kannalta hyväksyttävänä eikä se muodostu ongelmalliseksi yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

2. Vapaan sivistystyön oppilaitosten rooli kokeilussa

Suomen kansanopistoyhdistys, Kesäyliopistot ry ja Kansalaisopistojen liitto sekä Turun yliopisto ottavat lausunnoissaan kantaa vapaan sivistystyön oppilaitosten (kansanopistojen, kesäyliopistojen ja kansalaisopistojen) mahdollisuuksiin osallistua opintosetelikokeiluun itsenäisinä toimijoina, saada opintosetelikokeiluun kohdennettua rahoitusta sekä tärkeyteen saada vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamat opinnot Opin.fi-palveluun. Suomen kansanopistoyhdistys esittää lisäksi vapaan sivistystyön opintosetelijärjestelmän hyödyntämistä osana kokeilua ja 10 % määrärahasta osoittamista siihen. Suomen kansanopistoyhdistys katsoo myös, että hallituksen esityksessä jää epäselväksi, että maksuttomuus koskee nimenomaan opintosetelillä suoritettavia opintoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että avoin korkeakouluopetus on yliopisto- ja ammattikorkeakoululainsäädäntöön perustuva korkeakoulujen tehtävä. Kun vapaan sivistystyön oppilaitos, kuten kesäyliopisto ja kansanopisto, tarjoaa avointa korkeakouluopetusta, se tekee sen korkeakoulun kanssa tehdyn sopimuksen perusteella, kuten hallituksen esityksessä on kuvattu. Opetus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa toteutetaan ja rahoitetaan vapaata sivistystyötä koskevan lainsäädännön mukaisesti, jolloin esimerkiksi opiskelijoilta perittävät maksut voivat olla korkeakoulun perimiä maksumuutoksia huomattavastikin korkeampia.

Opintosetelin käyttö toteutetaan korkeakoulujen yhteisen Opin.fi-palvelun kautta. Hallituksen esityksessä on tuotu esiin, että Opin.fi-palvelun tai tarjontatietojen siirtoon liittyviä integraatioita koskevia teknisiä ratkaisuja tai sopimuksia ei kuitenkaan ole vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa, eikä nykyinen korkeakoulupohjainen sopimusrakenne niitä mahdollista opintosetelikokeilun aikataulussa. Integraatioiden toteutusta hidastaa lisäksi vapaan sivistystyön toimijoilla käytössä olevien tietojärjestelmien hajanaisuus. Tämän vuoksi vapaan sivistystyön tuottamaa avointa korkeakouluopetuksen tarjontaa ei voida toistaiseksi tuoda suoraan Opin.fi-palveluun. Kuten hallituksen esityksessä on tuotu esiin, kokeilun aikana on tarpeen edistää vapaan sivistystyön järjestelmä- ja sopimuskokonaisuuden kehittämistä Opin.fi-palvelua ja sen integraatioita varten. Opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa kuitenkin korostaa, että vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat osallistua opintosetelikokeiluun korkeakoulujen kanssa erikseen sovittavalla tavalla niin, että niiden tarjonta tuodaan Opin.fi-palveluun sopimuskorkeakoulun kautta.

Kokeilua koskeva lainsäädäntö ei koske vapaan sivistystyön oppilaitoksia eikä korkeakoulumomentteille budjetoitua rahoitusta voida osoittaa niille suoraan. Mikäli vapaan sivistystyön oppilaitokset osallistuvat korkeakoulujen kanssa sopimansa mukaisesti opintosetelikokeiluun ja tarjoavat opintojen suorittamismahdollisuuden opiskelijoille maksutta, ohjautuu vapaan sivistystyön tarjoamien opintojen ilmoittautumisten mukaisesti määrityvä rahoitus korkeakoululle, jonka kanssa solmittuun yhteistyösopimukseen ko. tarjonta perustuu ja jonka kanssa vapaan sivistystyön oppilaitoksen on sovittava rahoituksen jaosta. Koska vapaan sivistystyön järjestämä avoin korkeakouluopetus perustuu korkeakoulujen kanssa tehtyihin sopimuksiin, lainsäädännössä ei voida ottaa kantaa siihen, miten vapaan sivistystyön oppilaitokset osallistuvat opintosetelikokeiluun ylipäätään taikka miten rahoituksesta korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa mahdollisesti sovitaan. Esityksen

valmistelun aikana korkeakoulut ovat mm. esityksen valmistelun ohjausryhmässä tuoneet esiin vapaan sivistystyön oppilaitosten tärkeyttä sopimuskuoppineina.

Kansanopistoyhdistyksen viittaama vapaan sivistystyön opintosetelijärjestelmä perustuu vapaata sivistystyötä koskevaan lainsäädäntöön ja on osa vapaan sivistystyön harkinnanvaraista valtionavustusjärjestelmää. Hallituksen esityksen mukainen avoimen korkeakouluopetuksen opintosetelikeilu kytkeytyy korkeakoululainsäädäntöön ja kokeiluun osoitetut määrärahat on budjetoitu korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteisiin menoihin. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaista opintosetelirahoitusta ei siten voida hyödyntää osana hallituksen esityksen mukaista opintosetelikokeilua. Kuten edellä on todettu, vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat kuitenkin osallistua kokeiluun korkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön kautta ja saada siihen rahoitusta yhteistyökortkeakoululta erikseen sovittavalla tavalla.

Opintosetelikokeilussa keskeistä on avointen korkeakouluopintojen maksuttomuus sen kohderyhmälle ja lakiehdotuksen mukaan opintoseteliin oikeutettu voi suorittaa maksutta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tarjoamia yhteensä 30 opintopisteen laajuisia avoimen korkeakouluopetuksen opintoja. Jotta vapaan sivistystyön oppilaitokset voisivat olla mukana kokeilussa, tulisi niidenkin tarjota opinnot maksutta. Hallituksen esityksessä on selvennykseksi tuotu esiin, että osallistuessaan kokeiluun vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat vapaan sivistystyön lainsäädännön mukaisesti periä maksuja opiskelijoille mahdollisesti tarjottavista muista palveluista, esimerkiksi aterioista ja majoituksesta, mutta näiden palveluiden käyttäminen ei saa olla edellytyksenä opetukseen osallistumiselle.

Hallituksen esitys ei koske vapaan sivistystyön järjestämistä. Jos vapaan sivistystyön oppilaitos ei osallistu opintosetelikokeiluun, se voi tarjota opetusta nykyiseen tapaan maksullisesti. Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämän avoimen korkeakouluopetuksen maksut määräytyvät tälläkin hetkellä eri tavoin kuin korkeakoulujen itse järjestämän. Maksut ovat yleensä korkeampia kuin korkeakoulujen toteuttamista avoimista korkeakouluopinnoista perityt. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa selvennykseksi, että hallituksen esityksessä tarkoitettu maksuttomuus liittyy rajatusti opintosetelin käyttöön, eikä se muuta vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuuksia tarjota koulutusta myös muille kohderyhmille niiden oman lainsäädännön mukaisesti.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämissä avoimen korkeakouluopetuksen opinnoissa on omat erityispiirteensä ja opetus voidaan toteuttaa eri tavoin, erilaisessa oppimisympäristössä ja erilaista ohjausta painottaen kuin korkeakouluissa. Opintoihin voi sisältyä myös muita palveluja kuin varsinaisen opetus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on vakiintunut rooli avoimen korkeakouluopetuksen järjestämisessä osana korkeakoulujen kanssa tehtävää yhteistyötä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa suoritetaan avoimia korkeakouluopintoja vuosittain noin 90 000 opintopistettä (ammattikorkeakouluissa 600 000 ja yliopistoissa 400 000 opintopistettä/vuosi).

Vapaan sivistystyön oppilaitosten laaja alueellinen verkosto parantaa olennaisesti koulutuksen saavutettavuutta ja mahdollistaa opintojen suorittamisen myös alueilla ja tilanteissa, joissa osallistuminen korkeakoulujen omaan opetukseen olisi muuten vaikeaa. Lisäksi vapaan sivistystyön oppilaitoksille tyypilliset ohjaukselliset ja opiskelijaa tukevat toimintatavat madaltavat osallistumisen kynnystä ja tukevat erilaisia oppijoita opinnoissa etenemisessä. Näin vapaan sivistystyön toimijat edistävät keskeisellä tavalla koulutuksellista yhdenvertaisuutta, jatkuvaa oppimista sekä opintosetelikokeilun tavoitteiden toteutumista, vaikka niiden osallistuminen kokeiluun tapahtuukin korkeakoulujen kautta. Vapaan sivistystyön oppilaitokset tavoittavat nykyisellään laajasti opiskelijoita eri puolilta maata tilanteissa, jossa niiden tarjoamien opintojen kustannusrakenne poikkeaa korkeakoulujen omasta tarjonnasta. Tämä kertoo siitä, että vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoamalle koulutukselle on selkeä ja pysyvä kysyntä, joka liittyy erityisesti opetuksen alueelliseen saavutettavuuteen, joustaviin toteutustapoihin sekä opiskelijoille tarjottuun ohjaukseen ja tukeen. Näin ollen niiden rooli avoimen korkeakouluopetuksen kokonaisuudessa säilyy merkittävänä riippumatta siitä, miten ne opintosetelikokeiluun osallistuvat.

3. Nuoren toimeentulo avointen korkeakouluopintojen aikana

Osassa valiokunnan saamista lausunnoista on nostettu esiin opiskelijoiden toimeentulokysymykset opintoselillä suoritettavien opintojen aikana ja pidetty epäselvänä tai ongelmallisena nuorten mahdollisuuksia hyödyntää työttömyysetuutta opintojen aikaiseen toimeentuloon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että hallituksen esitys koskee ainoastaan avoimen korkeakouluopintojen maksuttomuutta koskevaa kokeilua laissa rajatulle kohderyhmälle ja rajatulla ajanjaksoilla. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia etuuslainsäädäntöön eikä sillä ole vaikutuksia nuorten toimeentulon hankkimisen edellytyksiin. Nuoret hankkivat toimeentulonsa avoimen korkeakouluopetuksen suorittamisen aikana kuten tälläkin hetkellä avoimia korkeakouluopintoja suorittaessaan.

Opintoselien laajuus (30 opintopistettä) ja käyttöaika (2 vuotta) on mitoitettu siten, että nuoret voivat opiskella myös sivutoimisesti ja hankkia toimeentulonsa työskentelemällä opintojen ohessa.

Opiskelu avoimessa korkeakouluopetuksessa ei oikeuta opintotukeen (opintorahaan, asumislisään eikä opintolainan valtiontakaukseen). Koska avoimia korkeakouluopintoja suorittava nuori ei ole oikeutettu opintotukeen, hän voi saada yleistä asumistukea. Asumistukea voi saada vuokra-asuntoon. Asumistuki myönnetään yhteisesti koko ruokakunnalle, eli jos opiskelevalla henkilöllä on puoliso tai muuta perhettä, asumistuen saamiseen vaikuttaa koko ruokakunnan yhteenlasketut tulot ja netto-omaisuus sekä vuokra.

Työnhakijana työvoimaviranomaisessa oleva työtön nuori voi opiskella työttömyysetuutta menettämättä sellaisia avoimia korkeakouluopintoja yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa, joiden opintosuunnitelman mukainen kesto on yhdenjaksoisesti tai jaksotettuna enintään kolme kuukautta. Yli kolme kuukautta yhtäjaksoisesti tai jaksotettuna kestävät opintokokonaisuudet ovat työttömyysturvain (1290/2002) mukaan päätoimisia, eikä työnhakijalla ole oikeutta työttömyysetuuteen, jos opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Voimassa olevan työttömyysturvain mukaan 25 vuotta täyttänyt työnhakija voi lisäksi opiskella avoimia korkeakouluopintoja työttömyysturva-oikeutta menettämättä, jos opintojen muodostaman kokonaisuuden kesto tai opintojen jäljellä oleva kesto on yhdenjaksoisesti tai jaksotettuna enintään kuusi kuukautta. Näiden opintojen tulee antaa ammatillisia valmiuksia tai tukea yritystoimintaa. Tämä mahdollisuus kuuden kuukauden opiskeluun työttömyysetuudella on käytettävissä kerran työttömyyspäivärahan enimmäismaksuajan aikana. Avoimia korkeakouluopintoja voidaan työvoimaviranomaisen harkinnan perusteella myös tukea työttömyysetuudella työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tai kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (681/2023) tarkoitetulla tavalla. Opiskelun tukeminen ensin mainitun lain nojalla edellyttää sitä, että työnhakija on täyttänyt 25 vuotta.

Työttömyysetuutta saavan nuoren tulisi suunnitella suoritettavien opintojen määrä ja aikataulu etukäteen yhdessä työllisyyspalveluiden kanssa, jotta oikeus etuuteen varmistetaan. Työllisyyspalveluiden yhteystiedot löytyvät Työmarkkinatori-verkkopalvelusta (tyomarkkinatori.fi) oman asioinnin kautta sekä lisäksi oman kunnan työllisyyspalvelujen sivuilta. Korkeakoulujen opintoneuvonta puolestaan auttaa laatimaan realistisen opiskelusuunnitelman ja lisäksi Ohjaamoista saa tarvittaessa tukea kokonaisuuden hahmottamiseen. Opin.fi-palveluun tullaan lisäämään nuorille ohjeet, mihin tulee olla yhteydessä työttömyysetuutta koskevissa kysymyksissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tuo tässä yhteydessä esille, että eduskunnan käsiteltävänä on parhailaan työ- ja elinkeinoministeriön valmisteleva hallituksen esitys, jonka mukaan työttömyysturvallakia muutettaisiin siten, että 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla olisi mahdollisuus opiskella rajoituksetta avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuutta menettämättä (HE 86/2026 vp). Ehdotetut lakimuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään syksyllä 2026.

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaan toimeentulotuki on viimesijainen etuus, jota voidaan myöntää, jos henkilö ei voi turvata toimeentuloaan ansiotyöllä tai ensisijaisilla etuuksilla. Opiskelijan tulee lähtökohtaisesti hakea ensisijaiset etuudet ja ilmoittautua työnhakijaksi, ellei hän opiskele päätoimisesti ja saa opiskelun aikaista ensisijaista etuutta. Jos opinnot eivät oikeuta opintotukeen eikä henkilö täytä työttömyysetuuden saamisen edellytyksiä, toimeentulotuki voi yksittäistapauksissa tulla kyseeseen.

Toimeentulotuesta annetun lain mukaan toimeentulotuen perusosan suuruutta alennetaan 50 prosenttia, jos toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, että henkilö: 1) joka on täyttänyt 18 vuotta, ei hänelle annetusta kehotuksesta huolimatta ole hakenut yhden kuukauden määräajassa ensisijaista

etuutta, johon hänellä elämäntilanteensa ja olosuhteet huomioiden voidaan arvioida todennäköisesti olevan oikeus; tai 2) jolla on velvollisuus ilmoittautua työnhakijaksi, ei hänelle annettusta kehotuksesta huolimatta ole yhden kuukauden määräajassa työnhakijaksi ilmoittautunut. Alentaminen koskee vain perusosaa eikä esimerkiksi asumis- tai terveydenhuoltomenoja. Alentamista sovelletaan, kunnes henkilö täyttää hänelle asetetut velvoitteet tai hänen tilanteensa muuttuu. Alentaminen voidaan kuitenkin tehdä vain, jos se ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämää välttämätöntä toimeentuloa eikä ole muuten kohtuutonta.

4. Opintosetelikokeilun rahoitus

Joissakin lausunnoissa on kiinnitetty huomiota **opintosetelikokeilun rahoitukseen** ja tuotu esiin, että se kattaa vain osan korkeakouluille kohdistuvista kustannuksista. SYL katsoo, että korkeakouluille ei tulisi asettaa uusia tehtäviä ilman riittävää rahoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että korkeakouluille korvataan opintosetelikokeilussa opiskelijoilta saamatta jääviä maksuja myöntämällä korkeakouluille yliopistolain ja ammattikorkeakoululain mukaista harkinnanvaraista valtionrahoitusta korkeakoulujen maksatuspyyntöjen perusteella. Rahoitus myönnetään korkeakouluille kohdejoukkoon kuuluvien nuorten Opin.fi -palvelussa tekemien lain mukaisten ilmoittautumisten (ilmoitaututtujen opintopisteiden määrä) perusteella. Opintosetelikokeilussa opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä rahoituksella katetaan normaalisti opiskelijan koulutuksesta maksamaa osuutta (15 euroa/ ilmoitaututtu opintopiste), minkä lisäksi rahoituksella korvataan ohjauspalveluiden osuutta (5 euroa/ilmoitaututtu opintopiste) yhteensä 20 euroa/ilmoitaututtu opintopiste. Loput kustannuksista jäävät katettaviksi korkeakoulujen perusrahoituksella samalla tavoin, kuin avoimen korkeakouluopetuksen tuotantokustannukset nykyisin katetaan.

Korkeakouluille korvattava osuus avoimen korkeakouluopetuksen kustannuksista ei kata kaikkia kustannuksia, mutta tämä ei ole poikkeus vaan vastaa avoimen korkeakouluopetuksen normaalia rahoituslogiikkaa. Jo nykyisin opiskelijamaksut kattavat keskimäärin vain noin viidennes avoimen korkeakouluopetuksen kustannuksista, ja valtaosa opetuksesta rahoitetaan korkeakoulujen perusrahoituksella.

Lisäksi avoimen korkeakouluopetuksen järjestämistä tuetaan merkittävästi valtionrahoituksella rahoitusmallikannusteen kautta: opintopistesuorituksiin perustuva kannustin on suuruusluokaltaan noin 76 €/op. ammattikorkeakouluissa ja 107 €/op. yliopistoissa. Näin ollen opintosetelikokeilun kokonaisuus muodostuu sekä erillisestä korvauksesta että rahoitusmallin tuottamasta kannusteesta, ei yksinomaan opintosetelistä maksettavasta yksikkökorvauksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa lisäksi, että opintosetelikokeilussa ei ole kyse korkeakouluille säädettävästä uudesta lakisääteisestä tehtävästä, vaan maksuttomien opintojen tarjoamisesta rajatulle kohderyhmälle korkeakoulun päättämän tarjonnan mukaisesti. Korkeakouluilla ei ylipäätään ole lakisääteisistä velvollisuuksista avointen korkeakouluopintojen järjestämiseen.

5. Opintosetelikokeiluun liittyvä viestintä

Useissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota uudistusta koskevan viestintään ja tuotu esiin tarve riittävään, aktiiviseen ja oikea-aikaiseen viestintään sekä opiskelijoille suunnattuun selkokielineen materiaaliin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että erityisesti opinto-ohjaajien, mutta myös muun opetushenkilöstön lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille opintojen aikana antama opinto-ohjaus sekä toisen asteen oppilaitosten antama jälkiohjaus tutkinnon suorittaneille ovat keinoja tavoittaa kattavasti opintoseteliin oikeutettujen kohderyhmä. Ajantasaisen tiedon välittäminen opintosetelikokeilusta opinto-ohjaajille onkin tunnustettu keskeiseksi kokeilun vaikuttavuuden kannalta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on aloittanut keväällä 2026 webinaarilla ennakoivan tiedonvälitystyön opinto-ohjaajille sekä toteuttanut toisella asteella opiskeleville nuorille yhdistetyn verkkokyselyn ja tietoisuuden valmisteilla olevasta uudistuksesta. Opintosetelikokeilun mahdollistavien säädösmuutosten voimaan tulon myötä on mahdollista aloittaa myös kokeilun kohderyhmän ja opintosetelin yksityiskohdat selkeästi viestivän tiedotusmateriaalin tuottaminen. Tieto kootaan ensisijaisesti Opin.fi -alustalle, jossa

opintoseteliä myös käytetään. Opintoseteliin oikeutetuille kohdennetulla viestinnällä, muun muassa toiselta asteelta valmistuville suunnatulla onnittelu- ja tiedotuskirjeellä kutsutaan kokeilun kohderyhmää mahdollisimman laajasti tutustumaan Opin.fi -alustaan, sinne koottuun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan sekä tietoon muun muassa opintosetelin käytöstä ja siihen liittyvän hakuelvoitteen yksityiskohdista. Työvoimaviranomaiset vastaavat osaltaan työttömyysetuusiakkaiden ohjauksesta sekä työttömyysetuuden aikaiseen opiskeluun liittyvien ehtojen ja yksityiskohtien ohjeistamisesta. Tämä ohjeistus tulee saataville myös Opin.fi -alustalle.

6. Muita lausunnoissa esitettyjä näkökohtia

Suomen lukiolaisten liitto viittaa **opintosetelikokeiluun liittyvään hakuelvoitteeseen**, joka poikkeaa työttömyysturvaan liittyvästä hakuelvoitteesta, ja katsoo, että eri lainsäädäntöihin liittyvät, keskenään ristiriitaiset käytänteet voivat hämmentää nuoria ja luoda järjestelmästä monimutkaisen tunnelin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että opintosetelikokeiluun liittyvä hakuelvoite on huomattavasti joustavampi kuin työttömyysturvalain mukainen hakuelvoite, joka koskee vailla ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta olevia alle 25-vuotiaita nuoria ja edellyttää hakemista vähintään kahden syksyllä alkavaan koulutukseen ja osallistumista valinta- ja soveltuvuuskokeeseen. Hallituksen esityksen valmistelun aikana on arvioitu myös vaihtoehtoa, jossa opintosetelikokeiluun sisältyvä hakuelvoite vastaisi työttömyysturvalain mukaista hakuelvoitetta, mutta tätä ei ole pidetty opintosetelikokeilun tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisena. Työttömyysturvalain veloitteet koskevat toimeentuloturva ja perustuvat sosiaaliturvajärjestelmän vastikkeellisuuteen, kun taas opintoseteli on koulutuspoliittinen kokeilu, jonka tarkoituksena on tukea nuorten siirtymää ja tarjota mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin ilman, että nuorelle asetetaan tarpeettomia veloituksia tai rajoituksia koulutukseen hakeutumiseen liittyen. Työttömyysturvalain mukaisen hakuelvoitteen määrittely myös opintosetelin edellytykseksi rajoittaisi nuoren oikeutta hakea vain haluamaansa koulutukseen eikä olisi välttämätöntä kokeilun tavoitteiden kannalta. Kokeilulla ei ole tarkoitus kannustaa nuoria hakeutumaan koulutuksiin, joihin he eivät tosiasiallisesti halua tulla valituiksi. Kokeilussa ei myöskään ole tarkoituksenmukaista luoda kannusteita siihen, että yhteishaussa haetaan useampaan hakukohteeseen ainoastaan opintosetelioikeuden saamiseksi, vaan nuorten tulee voida hakea korkeakoulujen yhteishaussa aitojen koulutustoiveidensa mukaisesti. Kokeilun kohderyhmään kuuluvat nuoret hakevat korkeakouluun ensimmäistä kertaa. Liian tiukka hakuelvoite voisi lisätä nuorten kokemaa paineita ja stressiä sekä kuormittaisi yhteishakujärjestelmää ja vääristäisi sen tarkoitusta. Mahdollinen sekaantumisriski työmarkkinatuen hakuelvoitteisiin ehkäistään selkeällä viestinnällä mm. Opin.fi-palvelussa.

Ouluin yliopisto katsoo launnonossaan, että esitys jättää avoimeksi sen, onko opintoseteli **veronalaista tuloa**, kuten esimerkiksi apurahat ovat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että opintoseteli ei muodosta veronalaista tuloa, koska siinä ei ole kyse opiskelijalle maksettavasta rahasuorituksesta, vaan rajatusta oikeudesta suorittaa maksuttomia avoimen korkeakoulun opintoja. Vastaavasti myöskään korkeakoulun oman päätöksen mukaisesti tarjoamat maksuttomat avoimen korkeakouluopetuksen kurssit eivät ole opiskelijalle veronalaista tuloa, koska kyse on lainsäädäntöön perustuvasta maksun perimättä jättämisestä eikä tulon saamisesta. Apuraha sen sijaan on lähtökohtaisesti rahasuoritus opiskelijalle, vaikka se käytännössä kohdistettaisiin suoraan esimerkiksi lukuvuosimaksuun.

Johtaja
Jonna Korhonen

Hallitusneuvos
Laura Hansén

Jakelu

Eduskunnan sivistysvaliokunta